

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ja päihteet

Julkaistu 19.5.2021

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen eli sateenkaari-ihmisten päihteiden käyttö on kansainvälisten tutkimusten mukaan ollut perinteisesti yleisempää kuin heteroiden cis-ihmisten. Sateenkaari-ihmiset altistuvat elämässään mm. syrjinnälle ja sisäistetylle itsesyrjinnälle, mikroaggressiolle, vähemmistöstressille sekä yksinäisyydelle, ja nämä kaikki voivat johtaa päihteiden riskikäyttöön.

Suomessa tutkimustietoa on saatavilla kattavasti vain nuorista. THL:n Kouluterveyskysely (2019) antaa nuorten tilanteesta aikaisempaa paremman kuvan. Kyselyn mukaan raittius oli yhtä yleistä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvilla kuin muillakin nuorilla. Humalajuomisessakaan ei ollut merkittävää eroa sateenkaarinuorten ja muiden nuorten välillä. Ero humalajuomisessa oli erittäin merkitsevä vain perusopetuksessa opiskelevien sukupuolivähemmistönuorten ja muiden nuorten välillä.

Setan Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskuksen asiakastyössä ei kuitenkaan ole havaittu päihdeongelmien merkittävää vähenemistä. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat aikuiset hakevat päihteiden käytöllä apua mm. sukupuolidysforiasta johtuvaan pahaan oloon. Päihteitä käytetään myös selviytymiskeinona ahtaista normeista, stigmoista, traumaista ja identiteettiin liittyvästä häpeästä.

Seksuaalivähemmistöjen runsas päihteiden käyttö on perinteisesti liitetty kohtaamispaikkoihin, jotka ovat usein ns. homobaareja eli yhteisössä turvallisiksi koettuja heteronormatiivisista oletuksista vapaita tiloja, joissa voi selittelemättä olla oma itsensä. Päihteiden käyttö voi antaa rohkeutta aloitteiden tekoon ja kontaktin hakemiseen.

Suhteellisen uusi ilmiö on chemsex, joka viittaa huumeiden käyttöön etenkin miesten välisen seksin yhteydessä. Chemsex-raportin mukaan Postiiviset ry:n SeksiPertti-kyselyyn (2017) vastanneista lähes kaksi kolmasosaa oli viimeisen vuoden aikana käyttänyt seksitilanteessa jotain päihteitä. Yleisimmät päihteet olivat alkoholi ja poppers, huumeita oli seksitilanteessa käyttänyt 13 % vastanneista.

Sateenkaarisenioreilla eli ikääntyneillä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla henkilöillä voi olla takana pitkä päihdehistoria. Seniorit ovat altistuneet syrjinnälle ja vähemmistöstressille elämänsä aikana pitkään. Yleisten päihteiden käytölle altistavien tekijöiden lisäksi sateenkaarisenioreilla voi olla ikään liittyviä altistavia tekijöitä, kuten eläkkeelle siirtyminen, terveydentilan muutokset, krooniset kivut, läheisten poismeno, yms.

Päihteiden käyttö koskee kaiken ikäisiä, mutta hoitoon hakeudutaan yleensä varsin myöhäisessä vaiheessa usein käytöstä johtuvien vaikeuksien jo kasaannuttua. Syrjinnän ja epäasiallisen kohtelun pelko on usein syy, miksi palveluiden pariin ei hakeuduta. Laitoshoidossa pelot koskevat myös muiden asiakkaiden homo-, bi- ja transfobisia asenteita.

Viime aikoina päihdepalvelujen inklusiivisuus ja turvallisuus sateenkaari-ihmisten kohdalla on noussut vahvemmin keskusteluun. Ammattilaisten valmiuksia kohdata sateenkaarinuoria päihde- ja mielenterveyspalveluissa tutkineiden Hästbackan & Sirenin (2017) mukaan ammattilaisten työkäytännöissä ja tietämyksessä on paljon vaihtelua. Vaikuttaa siltä, että suurin osa yhdenvertaisuuden edistämisen esteistä liittyy tahattomiin asenteisiin, tiedon puutteisiin tai ymmärtämättömyyteen. Sateenkaariteemoista kouluttautuminen on tärkeä askel palveluiden yhdenvertaisuuden takaamiseksi.

Marita Karvinen
Koulutusasiantuntija
Seta ry

Lisätietoja:

<https://seta.fi/>

<https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/>

link

› **Lähteet**

Lähde verkko-osoite: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihteiden-kayton-erityisryhmia/seksuaali-ja-sukupuolivahemmistot-ja-paihteet>